

Урок українознавства

Тема. В гостях у кобзаря.

Мета: поглибити знання учнів про історичне минуле українського народу на прикладі кобзарів; ознайомити з творчістю кобзаря Ігоря Рачка; формувати культуру зв'язного мовлення, спостережливість, вміння висловлювати свої думки, судження; прищеплювати любов і повагу до народної творчості, почуття пошани до славних співців-кобзарів; виховувати моральні якості особистості, патріотизм.

Обладнання: ноутбук, мультимедійна презентація, аркуші із завданнями, канцелярське приладдя, зображення портретної галереї кобзарів та лірників України, портрет Т.Г. Шевченка.

Хід уроку

I. Організація учнів до уроку

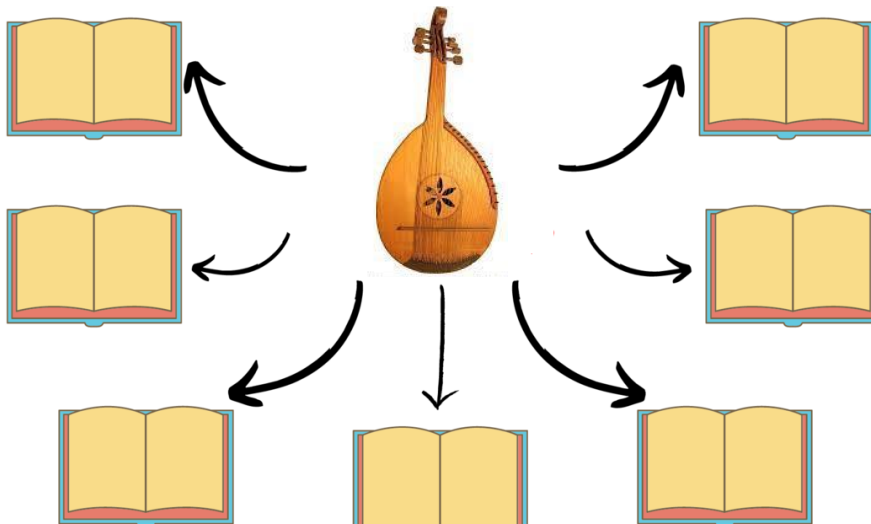
II. Актуалізація опорних знань учнів

Слухання гри на кобзі. <https://youtu.be/m1NWzSEqsUk>

- Чи знайомий вам цей музичний інструмент?
- Вслухаємось в звуки кобзи. Розкажіть, що ви відчуваєте, прослухавши мелодію?
- Чи впізнали ви українську народну пісню "Їхав козак за Дунай"?

Асоціативний куш «Кобза»

Завдання. Написати слова-асоціації.

III. Повідомлення теми й мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

Слово вчителя

Кобзарство – унікальне явище не лише української, а і світової культури. Воно увібрало в себе найцінніший досвід українського народу та було тісно пов'язане з народним життям, суспільно-політичними подіями. Його носії – кобзарі, впродовж століть зберігали духовний генофонд народу, будили в ньому національну свідомість, передавали тисячолітню мудрість, розкривали правду життя, закликали до активності, згуртованості, боротьби.

Ці музиканти стали символом волелюбної вдачі українського народу, чистоти його духовних помислів, заснованих на високих моральних принципах християнства. Свої думки, погляди на історичні події й постаті, мораль і повчання кобзарі вкладали у спів народних пісень та дум під супровід кобзи-бандури.

Термін «кобзарське мистецтво», який започаткував Гнат Хоткевич, сьогодні досить неоднозначно сприймається серед митців, причетних до різних спрямувань у бандурному виконанні. Тлумачення слова «кобзарське» однозначно адресовано до традиції – конструкції інструменту, способу та прийомами гри, репертуару. Слово «мистецтво» говорить про наповнення кобзарської традиції мистецькою естетикою, тобто, культурою гри та співу, більш мистецькими художніми формами творів (аранжування, обробки).

XX століття внесло свої корективи, кобзарство змінило своє значення. Воно являло і науковий інтерес, і стало складовою культури. А мистецтву гри на бандурі приділялося значно більше уваги. У неї з'явилися нові можливості. На цьому музичному інструменті виконувалися складні твори вітчизняної і зарубіжної класики. І зараз, на початку XXI століття не перевелися ще кобзарі, які співають старі і нові пісні. Серед них славний чернігівський бандурист Василь Нечепа, наш місцевий кобзар, заслужений працівник культури - Ігор Рачок та інші.

Зараз знову звучить кобза, ліра, бандура. В них мудрість і душа народу. Для нас її зберегли кобзарі. Тому під терміном «кобзарство» розуміємо митців, які грають на кобзах, бандурах, лірах і співають під їх супровід.

Сьогодні ми поговоримо про кобзарів та познайомимось із творчістю кобзаря Ігоря Рачка. Ви підготували повідомлення, тож будемо працювати у групах.

IV. Сприйняття й засвоєння учнями навчального матеріалу.

Повідомлення груп

Завдання. Кожна група занотовує найцікавішу інформацію, на її погляд, інформацію на окремих аркушах. Таким чином, створюючи книжку-розкладайку. Інформацію можна занотовувати будь-яким способом: графічно, письмово, малюнками тощо.

Слухання музики.

(Звучить «Дума про козака-бандуриста (Старовинна козацька дума)»

<https://youtu.be/6oGUTBTkK7Q>)

- Що ви відчули, слухаючи думу?
- Який настрій вона навіює? Чому?
- Яким ви уявляєте козака-бандуриста? Опишіть.

Перша група «Виникнення і розвиток кобзарства».

Зачатки кобзарства сягають глибокої давнини, і прототипами кобзарів вважають співців княжої доби. «Генеологічне дерево наших українських бандуристів дуже високе,— писав Гнат Хоткевич.— Прямий їх попередник — се віщий Боян».

Ім'я Бояна виявлено в одному з написів у Софійському соборі в Києві. Автор «Слова» називає Бояна «віщим співцем», «соловієм давнього времені, який летить тропою Трояна», тобто шляхом пророчого, божественного натхнення. Зі «Слова» відома й тематика творів Бояна. Він оспівував князів, а також подвиги воїнів, осуджував лихі міжусобиці. Боянові послідовники - представники народного епосу княжої доби - продовжили розпочату ним патріотичну тему. Його образ відтворено в художній літературі й мистецтві.

Співцями давнього часу вважають і волхвів (віщунів). Саме волхви передавали стародавні перекази які найчастіше виконувалися в супроводі музики, припускають, що вони могли співатися або промовлятися речитативом, подібно до кобзарських дум. Дослідники вважають, що саме у ті часи з'являються музиканти, які є прототипами кобзарів, бандуристів, лірників. Це інструменталісти, які грали на щипкових інструментах і під їх супровід виконували старовинні епічні твори - билини.

Історії відомо ім'я ще одного співця Київської Держави - Мануйла. Він згадується в літопису під 1137 роком як співець «гораздий», тобто визначний. Є відомості, що Мануйло прибув до Києва з Греції з двома товаришами і був співаком у князя Мстислава.

Найбільш важливим періодом для становлення і розвитку кобзарського мистецтва, стала епоха Запорозького козацтва. Саме тут, на Січі виникає особлива потреба у підтримці бойового духу козаків-воїнів, збереженні і вихованні їх етнонаціональної і релігійної свідомості. Цю функцію беруть на себе музиканти, якими ставали козаки, що вже не могли брати участь у військових діях.

Вони продовжували жити у війську, бо мали неабияку силу духа, здатність говорити і співати про запорозьких героїв, вимовляти впевнене, «сильне» слово, яким підтримували і тих, хто йшов на бій, і тих, хто лежав поранений. Вони уміли і розраджувати після тяжкої битви, і звеселяти при святкуванні перемоги чи інших святкових подій. Саме на Січі кобзарство було широко розповсюджено і дуже шанувалося. Кобзарі піснею та музикою, а ще бойовими вигуками та закликами підтримували бойовий дух як цілого козацького війська, так і кожного козака окремо.

Із Запорозької Січі старі кобзарі-запорожці розходились по Україні і несли в народ слово правди про давні і недавні події, про народних героїв, про боротьбу народу з поневолювачами. Вони навчали кобзарського мистецтва молодих, передавали їм старі кобзарські традиції, виготовляли кобзи.

Слово вчителя

- Як ви гадаєте, чи тодішня влада була прихильною до кобзарів?
- Чому? За що переслідували народних співців?
- Пригадайте історію України. У який історичний період зникли згадки про кобзарів?
- Чому так сталося?

Друга група «Знищення кобзарства».

Кобзарі, лірники були совістю, мудрістю народу, виразником його устремлінь і прагнень. Тож не дивно, що в усі часи вони піддавалися переслідуванням і утискам. На них полювала польська шляхта, над ними знущалася царська поліція...

Та незважаючи на це, кобзарство продовжувало існувати. При цьому кобзарі не просто жили - вони діяли! Скільки найкращих синів і дочок українського народу виховалося на кобзарських думах! Скількох людей кобзарська пісня підняла на боротьбу проти гнобителів! Та ніколи кобзарство не переживало таких страшних подій, як за часів Сталіна. Тоді радянська влада фізично знищила сотні кобзарів - все було спрямовано на викорінення кобзарства як явища. Тому довгі роки зберігалася тільки пам'ять про славні часи і героїчні сторінки з української історії закарбовані в піснях.

Федір Лавров у книзі «Кобзарі» вказує, що на початку ХХ століття «... в самій тільки Київській губернії було 239 кобзарів і лірників. У Полтавській губернії зібрано відомості про 76 кобзарів, у Чернігівській - про 25». Якщо взяти до уваги те, що кожен кобзар мав по кілька учнів, то приходимо до висновку, що чисельність народних співців була досить-таки значною.

А коли у квітні 1939 року скликають так звану «Першу республіканську нараду кобзарів та лірників України», на неї зібралося лише 30 народних співців.

Переслідування кобзарів розпочинається вже в кінці 20-х років, коли ставилося під сумнів навіть право на саме існування кобзи-бандури. У пресі того часу відмічалось, що кобза вмерла разом зі своєю епохою, бо новий економічний і культурний етап вимагає нових пісень і нової музики.

В 30-х роках почалося ще більше гоніння на кобзарів та лірників, їх нікуди не пускали, ніде не давали їм виступати. Про це є безліч свідчень, крім того, ці факти добре описані Гнатом Хоткевичем в його матеріалах про кобзарів та лірників.

Але вінцем переслідування і цькування кобзарів став «покритий мороком таємничості і моторошної легендарності» так званий кобзарський з'їзд, який, за багатьма свідченнями, відбувся взимку 1934-1935 р. у Харкові. Тоді було проголошено про проведення Першого Всеукраїнського Конгресу лірників та бандуристів. І всі народні співці були змушені збиратися разом і обговорювати своє майбутнє. Та це була пастка. На конгрес вони з'їхалися з усієї України, із маленьких забутих сіл. Тоді були присутніми кількасот музикантів. Це був живий музей, жива історія України, всі її пісні, її музика і поезія. І ось майже всіх їх було знищено, майже всі ці жалісні співці були вбиті...

Проїшли роки... Сьогодні ми стоїмо на порозі нового тисячоліття та не маємо права забувати про цю трагедію українського народу. Незважаючи на гіркі втрати кобзарство вижило та продовжує свою історичну місію, користуючись великою всенародною любов'ю та підтримкою. Воно вистояло та донесло до наших днів свої кращі традиції, адже творче і самобутнє кобзарство завжди здійснювало величезний вплив на формування суспільної думки і виховання молодого покоління.

(Звучить «Бандуристе орле сизий» <https://youtu.be/2AAu9B6Z5zs>)

Складання сенкану «Кобзар»

КОБЗАР

Творчий, вільний

Співає, грає, навчав

Кобзарі – народні співці України.

Лірник

Третя група «Кобзарство Чернігівщини».

З точки зору мистецтвознавця Олега Васюти і автора книги «Кобзарство та лірництво на Чернігівщині» сучасний стан дослідження бандурництва,

лірництва і кобзарства в цілому не відповідає тому науковому рівню, на який заслуговує цей унікальний вид музичної діяльності українського народу. Важко не помічати того, що кобзарство України, особливо після утворення Всеукраїнської кобзарської спілки, набирає все більшого громадянського звучання і щоденно примножує свій духовний потенціал. Можливо, вперше, за всю багатовікову історію свого розвитку, кобзарство перестало зазнавати утисків з боку існуючої влади і поступово стає важливим чинником державотворення, вагомим фактором формування і згуртування певних кіл нашого суспільства навколо національної ідеї, яка повинна стати наріжним каменем духовного життя України в третьому тисячолітті.

«Чернігівщина завжди була важливим регіоном розвитку і поширення кобзарства. Вже наприкінці XIX століття в нашому краї чітко виокремилися Ніжинський, Борзнянський, Сосницько-Менський, Чернігівський, Козелецький, Остерський, Глухівський, Новгород-Сіверський, Прилуцький осередки кобзарства. Саме на Чернігівщині сформувалася неповторна школа кобзарського мистецтва, яку Гнат Хоткевич вважав за найстарішу і найповажнішу в Україні [1. с.4.]».

Чого варте одне лише ім'я нашого земляка із с. Сокиринець Остапа Вересая. Та і далі, з плином часу, не перевелися таланти в нашому краї: Євген Адамцевич (м. Ромни), Ігор Рачок (с. Лавіркове). Змінилися назви і межі районів, областей (бо колись це були повіти і губернії) та для таланту не може бути перепон, бо мистецтво немає кордонів.

Дуже важливу роль кобзарі відігравали в ті часи коли нищилася еліта українського суспільства (їх просвітницька діяльність заборонялася, прирікалась на вимирання). Разом зі знищенням кобзарів, нищився і неоціненний духовний спадок України – думи, історичні пісні, звичаї, мова, знання древності та історії. Тоді саме кобзарі не дали впасти народу у безпам'ятство, тоді вони виконували дуже важливу функцію провідників нації через свої думи. Сьогодні неможливо уявити творчі здобутки Тараса Шевченка, Миколи Гоголя, Миколи Лисенка без кобзарської тематики.

Довгий час дослідники, які цікавилися кобзарською творчістю, записували і публікували лише словесні тексти. Музична ж складова була не доступною для запису на слух. На жаль так сталося, що до XX ст. було втрачено багато кобзарських творів які існували в усній формі. І тільки з винаходом звукозаписувальної апаратури з'явилася можливість фіксувати зразки виконавської майстерності і записувати мелодії.

Слово вчителя

- Чому кобзарів називають провідниками нації?
- Проведіть паралелі між Тарасом Шевченком і кобзарями.
- Чому неможливо уявити творчі здобутки Тараса Шевченка, Миколи Лисенка без кобзарської тематики?

Четверта група «Носії національної самосвідомості».

Кобзарі — українські народні співці й музики — з давніх-давен були носіями української самосвідомості, творцями, хранителями і передавачами народної творчості у формі історичних пісень, дум, а також казок і переказів, супроводжуваних грою на кобзі, лірі або бандурі. Кобзарі завжди прославляли бойові походи Війська Запорозького, а козаки над усе любили пісню.

Відношення до кобзарів в народі було особливим. В українському фольклорі назавжди закарбувався образ козака Мамая – умілого воїна, бандуриста – це втілення непоборності українського народу. Ще один образ кобзаря – сліпий дідусь, який зберігає пам'ять багатьох поколінь і втілює в собі мудрість українського народу.

На протязі багатьох століть історично виокремилися три типи кобзарів. Співці першого типу виконували думи та пісні, не вносячи у виконання творчого елементу. Другий тип - найпоширеніший - кобзарі-імпрровізатори, які щоразу вносили у виконуваний твір якісь зміни, залежно від свого таланту, умов і часу виконання твору. До третього типу належали кобзарі — творці власних пісенних творів.

Світогляд народних співців значною мірою обумовлював їх репертуар, ідейну спрямованість виконуваних ними творів. В основному це були думи.

Значну роль в розвитку цього жанру відіграли співочі братства, які об'єднували кобзарів і лірників. В цих об'єднаннях існували майстри й учні. Там упродовж двох років опановували кобзарську майстерність. Незрячі кобзарі зазвичай були не жебраками, а професійними виконавцями, які грою на бандурі та співом заробляли собі на життя.

Кобзарі мали особливі засоби, що викликали сильне, глибоке співпереживання слухачів, примушували схвильовано слухати і співпереживати, слідкувати за розгортанням сюжету. Це досягалося завдяки музичній декламації, підсиленню місць особливою напругою голосу, скриками, зойками, а іноді справжнім тужінням (в музичному мистецтві це називають драматичним розвитком). Такою майстерністю, звичайно, володіли не всі кобзарі - лише найобдарованіші .

Слово вчителя

- Ви, мабуть, помітили, що думи виконуються не так, як пісні. У чому ж відмінність?
- Чому кобзарі висловлювали емоції під час виконання дум?
- Уважно подивіться на ряд портретів (ДОДАТОК 1) Чи знаєте ви, хто там зображений?
- Що ви можете сказати про цю людину за її світлинами?

Вправа «Передбачення»

Завдання. Висловити своє передбачення про рід занять чи інші факти лише за світлинами на дошці. Аргументувати свої слова.

П'ята група «В гостях у кобзаря Ігоря Рачка».

Нашадок древнього козацького роду він завжди залишався вірним йому, його життєвим принципам та ідеалам, його духовним цінностям, його громадянській національній позиції і сам став взірцем духовної досконалості української людини, незламності її Духа, взірцем того, як проста людина за нелегких життєвих обставин підсоветської дійсності може не лише зберегти, а й примножити ці звичаї та цінності.

Народився І.К.Рачок 25 лютого 1937 року на хуторі Лакизи (тепер Лавіроків) Бацманівської сільської Ради Талалаївського району Чернігівської області. Заслужений працівник культури України з 2008 р.

Проживав із батьком та матір'ю. Від батька навчившись грати на мандоліні й гітарі, а згодом на гармошці, та за покликом своєї української душі зажагнув опанувати український музичний інструмент — бандуру. 1964 року, придбавши стареньку бандуру, за 20 кілометрів ходив пішки в науку до колишнього учасника київської капели бандуристів Федора Співака, який проживав у селі Березівці. Таку ж відстань долав у протилежному напрямку до Ромна, де мешкав інший його вчитель-бандурист — Євген Адамцевич. У ньому знайшов поради, достойного співрозмовника і однодумця яких не міг знайти серед односельців. Говорив, що навколо нього проживають лише «люди матеріальні».

Від свого батька та односельців перейняв величезний репертуар народних пісень. Опанувавши нотну грамоту, займався музичною самоосвітою. Його родовід по батьківській лінії ведеться від давніх часів козацького Запоріжжя, виходець з якого нібито й заснував с.Бацмани (тепер Роменського району Сумської області), адже першим поселився на нинішній його території і був заможною та шанованою в краї людиною. «Це, — згадує Ігор Карпович, — засвідчують дані архівів Харкова, на які покликався відомий фольклорист П.Гнідич. Відтак родинні звичаї відіграли винятково важливу роль у становленні характеру, духовного світу та світогляду загалом майбутнього кобзаря. Його дядько Степан Пантелеймонович Рачок у складі Армії УНР брав активну участь в Національно-Визвольних Змаганнях 20-30-х років ХХ століття. В родині по лінії батька Карпа Пантелеймоновича Рачка та матері Мотрони Олексіївни Рачок (з роду Хачко) завжди панував український дух, свято берегли українські національні звичаї, національні духовні та ідейні цінності. «Кобзар» Т.Шевченка, твори П.Куліша, І.Нечуя-Левицького, Б.Грінченка, С.Руданського, Панаса Мирного та інших письменників, література з історії України завжди були в родинній бібліотеці Рачків, їх читали й перечитували не один раз. У храмові дні збирався увесь рід і співали стародавні

козацькі пісні, вели розмови про українську старовину, про Т.Шевченка, обговорювали твори інших українських письменників. Особливо багато козацьких пісень знали і виконували батько Карпо Пантелеймонович та дядько Степан Пантелеймонович. Батько декламував напам'ять «Катерину», «І мертвим, і живим, і ненародженим...», поезії про Суботів Т.Шевченка. Гірко сумували над долею дівчат, образи яких виводили ці письменники, адже сприймалися вони як символи поневоленої москалем України, яку потрібно визволяти від окупанта. Грамотною була й баба по матері Марія Гарань. Уже в похилому віці вона не полишала читання книг, заохочувала до цього дітей і внуків. Тому, йдучи до Малобубнівської семирічки в перший клас, малий Ігор вже знав напам'ять майже половину "Енеїди" І.Котляревського, багато творів з «Кобзаря».

Вже в дитинстві пильно придивлявся до життя. Буваючи з батьком в Ромні на базарах, захоплювався мовою, одягом, поведінкою селян, спостерігав за їх побутом. Усе те глибоко западало в душу. Його дитяче єство ображало, коли бачив якихось пишно одягнутих пань, які говорили московською мовою, що так контрастувала із загальною атмосферою цього торговища, типово українським укладом життя роменців та мешканців околиць сіл і хуторів. Це викликало в душі малого хлопця протест, формувало питому національний духовний світ і питому національну громадянську позицію, сильний і вольовий характер. В роки дитинства Ігоря Карповича в краї зберігали і примножували кобзарські звичаї Віктор Сологуб із синами Володимиром, Миколою та Михайлом, якого двічі арештовували і судили за «економічний саботаж», так званий «зрив хлібопоставок» та підозрою в антирадянській діяльності і, зрештою, 19 листопада 1937 року було засуджено до розстрілу, а вже через кілька днів, 27 листопада, вирок було виконано. На все життя запам'яталася Ігореві й невимушена зустріч з кобзарями у повоєнні роки, коли навчався у 7-му класі Малобубнівської семирічної школи, не раз доводилося слухати на роменському базарі й Є.Адамцевича. «Запорізький марш», пісні «Про Хортицю», «Славно твоя кобза грає», «Євшан-зілля», «Розмова Шевченка з

дубом» глибоко западали в душу і серце, викликали в них бурю таких близьких, рідних і бентежно-хвилюючих почуттів, переживань та роздумів.

Відтак 1964 року придбав бандуру. За 20 кілометрів їздив велосипедом після роботи в науку до колишнього учасника київської капели бандуристів Федора Співака, який проживав у селі Березівці Талалаївського району на Чернігівщині. Таку само відстань долав у протилежному напрямку до Ромна, де у кобзарів І.Петренка та Є.Адамцевича переймав репертуар та манеру виконання. Опанував нотну грамоту. За книгою Ф.Колесси «Мелодії українських народних дум» вивчив, виконував і виконує думи «Про Марусю Богуславку», «Невільницький плач», «Думу про Олексія Поповича». В його репертуарі історичні пісні «Про Саву Чалого», «Про зруйнування Січі Запорізької», «Про Хортицю».

Родинні звичаї, характер і світогляд І.Рачка позначилися і на подальшому формуванні його репертуару. Коли самодіяльним і професійним художнім колективам послідовно нав'язувалися твори про Комуністичну партію, «щасливе» життя під зорями Кремля, Ігор Карпович, оволодівши старосвітською бандурою, яку замовив у відомого майстра Василя Сніжного, виконував заборонені тоді народні пісні, як-то «Пісню про Конотопську битву», яка побутувала в краї, певне, століттями, адже її співали по селах ще в кінці ХІХ – на поч. ХХ століть, а також «Із-за гори, з-за лиману (Про руйнування Січі)», «Ой ішли наші славні запорожці», «Про повстанців», «Мазепине поле» (слова П.Ротача, муз. І.Рачка) тощо, за що зазнавав утисків та переслідувань. Після всього того, як той козацький характерник, несподівано з'являвся то в Смілому, то в Ромні, то в Талалаївці, чи то на батьківщині Петра Калнишевського у Пустовійтівці та інших селах і, на противагу утискам та переслідуванням, знову виконував там заборонені пісні та думи.

Учениця

Ой із-за гори, з-за лиману,
Вітер повіває,
Кругом Січі запорізької

Москаль облягає.
Облягає москаль Січу,
Таборами стали.

Вони свого генерала

Три дні дожидали.

Метнулися по куренях

Запасу шукати,

А московська вся старшина

Церкви оббирати

Та беруть срібло,

Беруть злото,

Ще й воскові свічі.

Зостається пан кошовий

З писарями в Січі, –

вистіпував перейняту від І.Петренка пісню про руйнування московським військом Запорозької Січі «Ой із-за гори, з-за лиману», нагадуючи слухачам наше історичне минуле, щоб завжди пам'ятали і не забували про його, щоб гартували у своїх душах волю до Свободи. А другого дня в іншому селі, зібравшись навколо кобзаря, молодь і люди старшого віку слухали у його виконанні «Пісню про повстанців»:

Учень

Що за військо іде,

Що за пісню веде,

Що за прапор

Над вітром лопоче.

То повстанці-орли

Попід гаєм ішли,

То їх пісня

На серці лоскоче.

Не кидають квіток

Під їх кований крок,

Не сплітають

Віночки дівчата.

Бо їх батько – то ліс,

А їх мати – то ніч,

Україна – уся їхня хата,

Учениця

Я не боюсь тюрми і ката

Вони для мене не страшні.

Страшніш тюрма у рідній хаті,

Учень

Неволя в рідній стороні,
На вас, розумні юнаки,
Майбутнє України,
Кладу найкращії думки.
Мої сподіванки єдині.

Зрозуміло, що за обставин підсоветської дійсності ці рядки також формували опозиційність до влади, гуртували і героїв-повстанців, і слухачів в одну-єдину Українську родину, руйнували нав'язувані московськими окупантами та радянською ідеологією уявлення про бандерівців як запеклих ворогів українського народу.

Не раз гостював у Смілому Роменського району у краєзнавця Феодосія Сахна і на його подвір'ї біля встановлених господарем наперекір місцевій владі погрудь Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки збирав односельців смілян і гостей послухати «Мазепине поле» чи то «Думу про голод», вселяючи їм волелюбний дух, не даючи згаснути козацьким звичаям непокори злу і насильству, пробуджуючи в них почуття національної честі та гідності.

Щоб якось взяти Ігоря Карповича під свій контроль, нав'язати йому советський репертуар, не дати можливості бути самим собою, тобто народним співцем-музикантом, радянські чиновники від культури з Чернігова запропонували йому навчання нібито на курсах керівників ансамблів бандуристів. Швидко збагнув суть цього хитромудрого задуму і рішуче відмовився від нього. Ось так в усьому дотримувався звичаїв непокори ворогам України, звичаям свого батька Карпа і дядька Степана, свого козацького роду.

Вважає себе віруючою людиною. Начитаний у релігійно-християнських книгах, зокрема "Біблії", хоча на сповіді на пропозицію священника прощати й своїм ворогам може відповісти: "Я то можу сказати, що погоджуюся з Вами, але в душі – ні, адже тоді потрібно прощати й Сатані та любити його!", чи то розповісти бувальщину про те, як піп разом з наймитом у піст, працюючи в полі, підкріплялися салом, адже, як відповів піп на вагання наймита, мішків за нас ніхто не носитиме.

З часом Лавірків хутір став своєрідною школою кобзарського мистецтва, питомо українським центром духовної культури. Сюди до Ігоря Карповича не раз приїздили відомий кобзар Георгій Ткаченко, етнограф Іван Гончар, журналіст Ренат Польовий, бандурист Микола Товкайло. З ним листувався наш земляк фольклорист, літературознавець і письменник з с.Артюхівки Роменського району Григорій Нудьга, інші діячі культури та мистецтва. Ось що писав йому у своєму листі ще в 70-х роках ХХ ст. учитель англійської мови з станції Очеретине Донецької області:

Учень зачитує листа

« УКРАЇНЕЦЬ! Якщо ти НЕ СПІЛКУЄШСЯ українською мовою, ти – раб (можливо, добровільний). НЕ ДУМАЄШ українською мовою, ти – подвійний раб і вже перебуваєш на межі зради України. НЕ ВИЗНАЄШ СЕБЕ УКРАЇНЦЕМ, ти – відступник і ворог українства. НЕ ДОПОМАГАЄШ Україні, українству , ти – злочинець проти своїх батьків, братів, сестер, дітей, онуків. Не ДБАЄШ про Україну і не ВИТЯГАЄШ з біди українство – прокляття долі падає на націю, на голови нащадків твоїх, і будуть у муках жити вони. НЕ СТАВИШ інтереси України, української нації вище від своїх інтересів – страждає вся українська людність не тільки морально, а й матеріально».

Так справжні українські патріоти зберігали волелюбний дух своїх предків і передавали його своїм нащадкам. Це становило національну сутність їх внутрішнього єства, було їх повсякденною потребою, що внутрішньо-духовно гуртувало їх в один Рід. Перейняти і примножувати ці звичаї – наш невідкладний обов'язок.

Із здобуттям Україною незалежності в краї, як і по всій Україні, стало активно відроджуватись кобзарське мистецтво. Отож по науку до кобзаря приїжджають молоді хлопці з Києва, Переяслава-Хмельницького, Харкова, Ромна. Олександр Триус, Тарас Силенко, Юрко Кочержинський, Юрко Авдєєв, Василь Жованик стали його учнями і примножують духовні цінності нашого народу, кобзарську славу України. Сам Ігор Карпович, незважаючи на свій похилий вік, виступав на святі Конотопської битви у Соснівці та Шаповалівці,

на ”Калнишевській раді” в Пустовійтівці Роменського району Сумської області, брав участь у різного роду кобзарських зборах і т.д., щедро передаючи свій досвід новим поколінням кобзарів, бандуристів та лірників, молоді загалом, пробуджуючи в їх душах і серцях почуття причетності до національної історії, почуття відповідальності перед нею.

V. Представлення результатів навчальної діяльності учнів у групах.

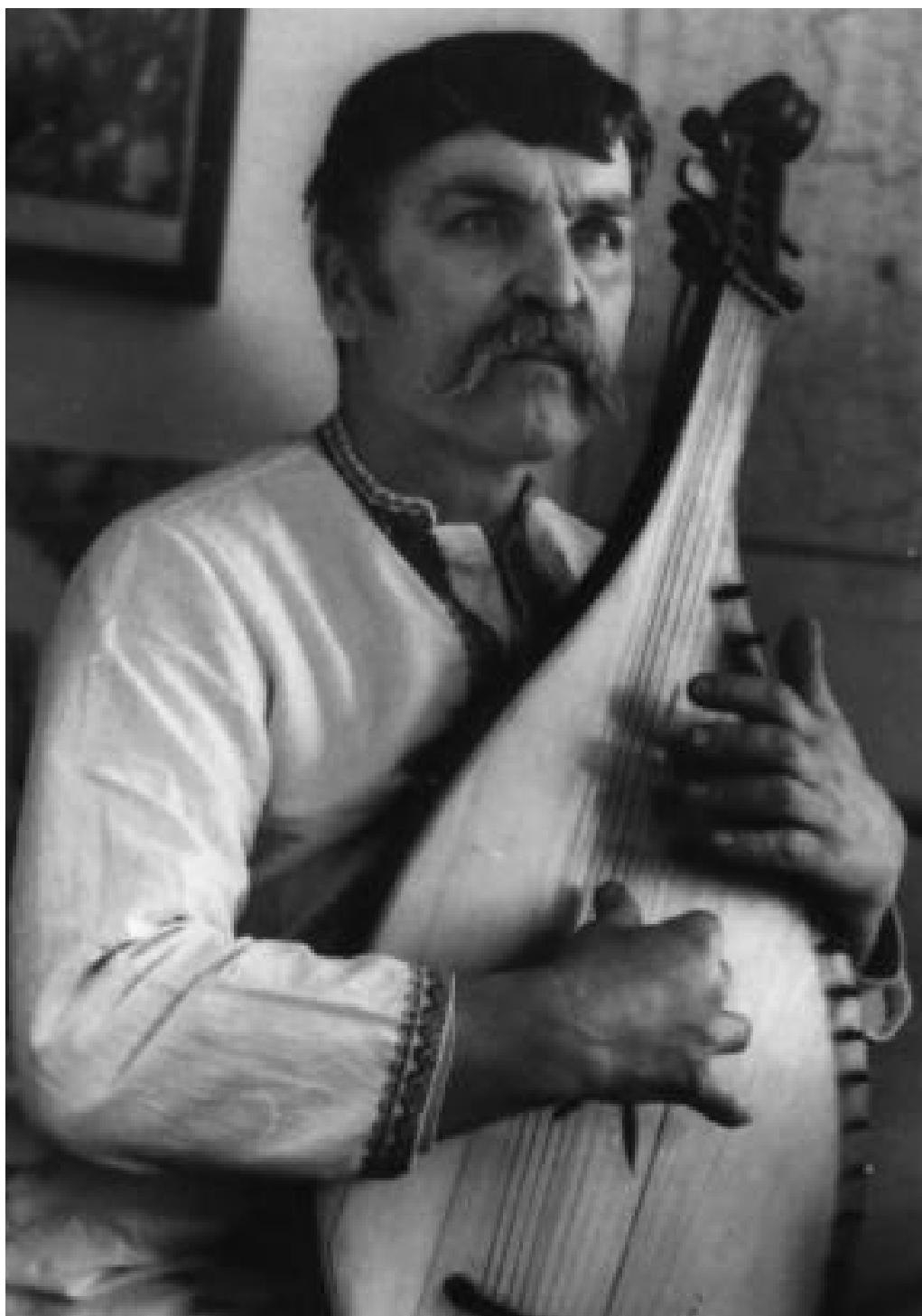
VI. Підсумок уроку

Слово вчителя

Вихований в національно свідомій українській селянській родині, І.Рачок перейняв і передає наступним поколінням ненависть, насамперед, до московського окупанта. Непримиренний, коли йдеться про найменший вияв зневаги до українського народу, до України, він завжди залишався і залишається вірним звичаям свого козацького роду й народу, свято оберігає їх, про що він також розповідає у документальному кінофільмі «Дороги кобзарські» (Укртелефільм, 1988). На хресті, який заповів поставити на його могилі, власноруч витесав ”Він любив Україну!”. Ось такий характерник живе на хуторі Лавіроків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васюта О. Кобзарство та лірництво на Чернігівщині. – Чернігів: 2001. - 3-4 с.
2. Климова Л. Художня культура 10 клас - Київ: «Літера», 2010. - 65 – 68 с.
3. Культура. Хранителі світу ідеального . – Львів: «Високий замок», 2017. –13 с.
4. Лозко Г. Українське народознавство – Київ: «Зодіак – ЕКО», 1995. – 241-242 с.
5. Масол Л., Аристова Л. Музичне мистецтво 5 клас – Харків: “Сиция», 2013. - 53 с.
6. Мистецтво в школі. – Київ: «Основа», 2009. – 28-30 с.
7. Народні думи – Київ: Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1986. –7, 9 с.
8. Околітенко Н. Бандуристи попереду// Справа честі. - 15 – 16 с.
9. Ротач П. Талалаївські етюди – Полтава: «Верстка», 2001. –26 - 32, 90 – 96 [Електронний ресурс]// Режим доступу: [//www.siver-litopis.en.ua/](http://www.siver-litopis.en.ua/)
10. Українське народознавство – Львів: Видавничий центр «Фенікс», 1997. – 6 с.
11. Еліта [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B0>

Ігор Карпович Рачок

Ігор Карпович Рачок (молоді роки)

Ігор Рачок в Феодосія Сахна (с.Сміле Роменський район)